

Ülevaade kohtunike koolitusnõukogu tööst aastatel 2010-2012

Margit Jõgeva
Tartu Maakohtu kohtunik
kohtunike koolitusnõukogu esimees

Head kolleegid!

1. Eelmise aasta täiskogul andsin ülevaate kohtunike koolitustegevusest. Aasta ei ole nii pikk aeg, et selle jooksul saaks koolitusvallas toimuda murdelisi sündmusi, ning koolitusnõukogu tegevus on kajastatud enamjaolt iga-aastastes koolitusaruannetes, kuid üht-teist soovin siiski täiskoguga jagada.

Viimastel aastatel on koolitusnõukogu aktiivselt kaasa rääkinud kohtusüsteemi arengut puudutavates olulistest küsimustes.

Koolitusnõukogu ettepanekul arutles kohtunike täiskogu 2010. aastal kohtuniku töö hindamise võimalikkust, vajadust ning personaalse koolitusvajaduse väljaselgitamise võimalusi. 2010. a täiskogu otsus, mille kohaselt tuleb välja töötada kohtunike personaalse koolitusvajaduse väljaselgitamise meetodika ning peab rohkem tähelepanu pöörama kohtuniku töö hindamisele on kindlalt teedrajava tähtsusega. Selle otsuse elluviimiseks töötas peamiselt kohtunikest koosnev töögrupp välja kohtunikule tagasiside andmise kriteeriumid ja meetodika, mille 2011. a kohtunike täiskogu ka vastu võttis.

Tegemist on soovitusliku materjaliga kohtujuhtidele kohtunikega arenguveestluste läbiviimiseks. Seni on kohtunike koolituse kandvaks ideeks olnud koolitusvajaduse väljaselgitamine üldiselt, lähtudes eelkõige kohtusüsteemi kui terviku vajadustest. Kohtuniku töö hindamise kriteeriumid ja nn arenguveestlus annavad võimaluse kohtunikul saada konkreetset ja objektiivsemat tagasisidet muuhulgas ka oma koolitusvajadusest.

Kahetsusväärsel kombel pole see süsteem praktikas täielikult veel ellu rakendunud, kuid loodan, et kohtute esimehed kasutavad vastavat materjali aktiivsemalt, muidu võib juhtuda, et koolitusvajaduse väljaselgitamine ei päädi kohtu esimehe kabinetis, vaid distsiplinaarkomisjonis.

2. Kohtujuhtide koolitamine

Järgnevalt käsitleksin kohtujuhtide koolitamise temaatikat.

Kohtujuhtimise valdkond on pälvinud ka rahvusvaheliste organisatsioonide tähelepanu, nimelt on GRECO IV hindamisvooru raportis tehtud Eestile ettepanek osutada senisest suuremat tähelepanu kohtujuhtide koolitamisele.

Kohtujuhtimise olulisust ning sellealase koolituse tähtsust on rõhutanud Kohtute Haldamise Nõukoda ning KHN-st saadud ülesande täitmiseks moodustas justiitsminister 18.06.2012. a I ja II astme kohtute kvaliteedijuhtimise töörühma, kes töötas välja kvaliteedistandardid kohtu esimehe vastutusalas olevates valdkondades.

Kohtute seaduse § 44 kohaselt vastutab kohtunike koolituse eest koolitusnõukogu ja kohtunike koolitusvajaduse väljaselgitamise ja koolituse tulemuste analüüsimise meetodika töötab välja Riigikohus. Kohtu esimehe nimetab kohtute seaduse § 12 järgi ametisse justiitsminister.

Kuigi vastavalt kohtunike koolituse strateegiale on koolitusi kohtujuhtidele regulaarselt korraldatud, ei ole koolitusnõukogul vastust väga olulistele küsimustele.

Millist kohtujuhti ikkagi Eesti kohtusüsteemis vajatakse ja milline on kohtujuhi koolitusvajadus? Kes peab korraldama kohtujuhi koolitust ja milline on siin Riigikohtu ja Justiitsministeeriumi roll ja vastutus? Kust leitakse vahendid?

Koolitusnõukogu loodab nendele küsimustele vastused leida koos Riigikohtu esimehe ja justiitsministriaga.

3. Noorkohtunikud

Tulenevalt 2011. a detsembris kandidaatide, noorkohtunike ja kohtute esimeeste seas läbiviidud küsitluse tulemustest, koostas Riigikohus menetluse juhtimise oskuste õppeprogrammi kohtuniku kandidaatidele ja noorkohtunikele. Kahepäevane õppeprogramm sisaldab lisaks seminari vormis auditoorsele tööle ka video- ning kaasusõpet. Koolitused viiakse esmakordselt läbi 2013. aastal ning on suunatud eelkõige, kuid mitte ainult, tsiviilkohtunikele. Järgnevatel aastatel kursust täiendatakse ning laiendatakse ka haldus- ja kriminaalkohtunikele.

Koolitusnõukogu edastas eelmise aasta lõpus Riigikohtu esimehele kirja, kus juhtis Riigikohtu tähelepanu, et noorkohtunike koolitusel ilmnevad vajakajäämised just koolitusvajaduse väljaselgitamisel ning muuhulgas tegi ettepaneku, et menetluse juhtimise ja kohtulahendite põhistamise koolitus võiks noorkohtunikele olla kohustuslik. Samuti vajaks noorkohtunik tihedamat tagasisidet oma tööle.

4. Välissuhtlus

2012. a detsembris sai Riigikohus **Rahvusvahelise Kohtunike Koolituse Organisatsiooni** (*International Organisation for Judicial Training - IOJT*) liikmeks. Mittetulunduslik organisatsioon IOJT asutati 2002. aastal, liikmeteks on 103 koolitusasutust 65 riigist. N.ö "teadmiste klubina" on IOJT kohtunike koolitusmaailmas arvestatav jõud, sest seal osaleb enamik maailma juhtivatest koolitusasutustest.

Riigikohus teeb koostööd USA Kongressi juures tegutseva organisatsiooniga **Open World Program** (<http://www.openworld.gov/>), mis tegeleb muuhulgas ka välisriikide kohtunikele mõeldud õppereiside korraldamisega USA-sse. 2013. a aprillis on esmakordselt võimalik kolmel Eesti kohtunikul selle programmi raames viibida USA kohtutes 2-nädalasel õppereisil.

Euroopa Kohtunike Koolitusvõrgustiku elluviidavate **vahetusprogrammide raames** on Eesti kohtunikel ulatuslikud võimalused välisriikide kohtutes stažeerida. 2012. a osales esmakordselt Eesti kohtunik ka pikaajalises vahetusprogrammis (*long term exchange*), mille raames Harju MK kohtunik Peeter Pällin praktiseerib aasta aega Euroopa Inimõiguste kohtus.

5. Tulevik

Kohtunike soovidest tulenevalt on tulevikus plaan arendada välja uusi õppevorme - läbi interneti ja videolindistuste abil.

Lõpetuseks

Mul on hea meel tõdeda, et viimaste aastate kohtunike koolituse kaasajastamisel on olnud sisulisi arenguid ja juba täna saame rääkida euroopalikust koolitussüsteemist. Palju on tehtud, palju on teha, aga seniste saavutuste üle võib varjamatult uhkust tunda.

Täna tähelepanu eest!